

Günay, Veli Doğan (2007). *Sözcükbilime Giriş*, İstanbul: Multilingual.
ISBN 975-6008-31-8. 312 sayfa.

Yrd. Doç. Dr. Kamil İşeri
Niğde Üniversitesi

Belirli bir alanda bir ürün ortaya koyabilmek; uğraş gerektiren, emek isteyen, özveri ve sabrı da beraberinde getiren bir iştir. Günay (2007), *Sözcükbilime Giriş* kitabında sözcük kavramına dilbilimsel bir bakış açısıyla derinlemesine bir inceleme yapılmış, anlaşılmasız gibi görünen konulara somut ve özellikle Türkçe'den örneklerle açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Kitabın önemli bir özelliği de sonunda alana ilişkin sözlükçesinin bulunmasıdır. Bu durum, kitabın anlaşılabilirlik ve amacına ulaşılabilirlik düzeyini artırmaktadır. Kitap baştan sona kuramsal bilgileri içermekte, kuramsal bilgiler örneklendirilmekte ve verilen örneklerin çoğunun Türkçe'den olması da kitabın özgün yanını oluşturmaktadır. Kullanılan dil, alanın terimlerinin kullanılmasını zorunlu kıldığından anlaşılabilirliğin artırılabilmesi için dilbilimle ilgili belirli bir artalan bilgisinin okuyucuda bulunmasını gerektirmektedir. Kitabın temelini dayandırıldığı kaynaklar güncel, alana özgü ve yeter sayıdadır. Sözcükbilimle ilgili temel kaynaklarda belirtilen konuların Türkçe üzerinde örneklendirilmesi sözcük öğretimine yeni bir boyut, yeni bir bakış açısı getirecek niteliktedir. Bu kitap, dilbilimle uğraşanlar, Türkçe öğretmenleri ve öğrencileri, alanla ilgili araştırma yapan lisansüstü öğrencileri ve konuya ilgi duyanlar için bir bakış açısı sunma, yol gösterme, kılavuz olma ve kaynaklık etme açısından önemli bir yapıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kitabın önemini artırmaktadır.

Kitap, önsöz ve sonsöz dışında 7 bölümden oluşmaktadır. Kitabın **Sözcük ve Sözlüksel Birim** başlığını taşıyan 1. bölümünde *Biçimbirim, Sözcük ya da Sözlükbirim, Sözlük ve Sözcükbirim, Sözlükbilgisinden Sözlük Yazımına, Sözcükçenin Sınırları ve Dildeki Farklı Türden Sözlükler Sözcükçenin Sınırları ve Dildeki Farklı Türden Sözcükler* gibi alt konularda sözcükbilime ilişkin kimi genel kavramlara dilbilimsel bakış açısıyla açıklık getirilmektedir. **Sözcük ve Anlam** başlığını taşıyan 2. bölüm *Dilsel Gösterge, Anlam ve Gönderge, Kaplam ya da İçlem, Üstanamlılık ve Altanamlılık, Düzanlam ve Yananlam, Anlamın Değişimi: Değişmecelerin Düzeneği* olmak üzere 6 altbaşlıkta ele alınmıştır. **Sözlüksel Anlamın Çözümlemeleri** başlıklı 3. bölüm *İçindeleme Olarak Tanım, Tanım Türleri ve İçeriklerin Değişkenliği, Anlambirimcik ya da Birleşen Çözümlemesi, Anlam Çözümlemesinde Kullanılan Sesbilimsel Örnekçe, Önürünler ve Basmakalıplar* olmak üzere 5 altbaşlıkta ele alınmıştır. **Anlamsal İlişkiler** başlıklı 4. bölüm *Sıralıdüzen ve İçinde Barındırma İlişkisi, Denklik ya da Karşıtlık İlişkisi* altbaşlıklarıyla oluşturulmuştur. **Çokanamlılık** başlığıyla oluşturulan 5. bölüm *Tekanamlılık ve Çokanamlılık, Eşadlılık: Eşseslilik ve Eşyazımlılık, Yakın Adlılık* olmak üzere 3 altbaşlıkla ele alınmıştır. **Sözcüksel Biçimbilim ve Artsüremlilikte Sözcüklerin Oluşumu** başlıklı 6. bölüm *Kalıtsal Sözcükler ve Aktarımlar; Oluşturulmuş*

Sözcükler olmak üzere 2 altbaşlıktan oluşmaktadır. **Eşsüremlilikte Sözcük Çözümlemesi** başlıklı 7. bölüm ise **Öge Biçiminde Sözcüklerin Çözümlemesi** ve **Biçimbirimsel Dizge** altbaşlıklarından oluşmaktadır. Kitabın sonunda alan sözlüğü ile Türkçe-Fransızca ve Fransızca-Türkçe dizin yer almaktadır. Kaynaklar alanı tarayan, alanla ilgili kuramsal gelişmeleri gösteren, kitabın bilimsel dayanaklarını oluşturan ve yapıtı bilimsel kılan niteliğe sahiptir. Bu durum bir yandan yapıtın önemini artırırken bir yandan da titiz araştırmaların sonuçlarını yansıtarak sözcükbilim alanındaki gelişmelerin günümüzdeki durumunu ortaya koymaktadır.

Kitabın yazarının önsözde belirttiği gibi dile iletişim açısından bakılırsa iletişim bağlamına sunulan dilsel her ögenin önemi yadsınamamaktadır. Tümcenin yapı taşlarından olan sözcüklerin böylesine geniş bir biçimde ele alınıp okurların kullanımına sunulması dilbilim ve dilbilgisi alanı ve bu alanlarda çalışanlar için iki açıdan öneme sahiptir: 1. *Alana ve alanda çalışanlar için önemli bir kaynak.* 2. *Alandaki bir boşluğın giderilmesine yarayacağından bu çalışmadan hareketle alana katkı sağlama amaçlı çalışmalarını tetikleyerek bir temel oluşturmak.* Yine kitabın önsözünde Günay, her beş ya da on yılda bir çalışılan konuların da çalışılması gerektiğini vurgulayarak kitabında bilinen konular yanında bilinmeyen konulara açıklık getirilmektedir. Bu anlamda kitabın özgünlüğü de bir bakıma ortaya çıkmaktadır. Kitabın diğer bölümleri okunduğunda bu yargının ne derece haklı bir yargı olduğu görülmektedir. Yazar kitabında sözcükleri değerlendirirken “*İlgili dilsel birimlerin işlevleri, anlamlar, kullanım özellikleri, sözcük türetme yöntemleri*” gibi konuların akla geldiğini; bu nedenle sözcüklerin belirli bir sıra ve düzen içerisinde incelenmeye çalışıldığı ve bu konuda en son yaklaşımların ele alındığı, göz önünde bulundurulduğu belirtilmektedir.

Yazar, kitabına ilişkin saptamalarında bir kitabın yayımlanmasından sonra içindeki bilgilerin eskidiğini ve sözcük çalışmalarının tümce ve tümceüstü çalışmalarının da temelini oluşturduğunu belirterek alçakgönüllü bir tutum sergilemektedir. Yine sözcükbiliminin önemine değinerek sözcüklerin derinlemesine anlamlarının incelenmesinin gerekliliğinden söz ederek her türlü anlam ve anlam olaylarının incelenmesinin yararlı olacağını ve tümceötesi çalışmalarının da temelini oluşturacağını savunmaktadır. Burada önemli olan ve kitabın özgünlüğünü koruyan durum hem Türkçe örneklere yer verilmesi hem de anlama dilbilimsel bakış açısıyla yaklaşımasıdır. Kuramsal temellere dayanan örneklemeli açıklamalar ve uygulamalar kuramsal çalışmaların baş sorunu olan uygulama ve örnekleme yeterliliği bu kitapta olabildiğince gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Kitap, uygulama ve örnekleriyle sözcükbilime giriş olma niteliğinin dışına çıkmakta ve başvuru kitabı olma niteliğini kazanmaktadır. Kitabın başlığı da yazarının alçakgönüllülüğünün bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kitabın sonunda yer alan sözlükçe, kitabın her bölümünde kullanılan kavramların anlaşılması açısından önem kazanmaktadır. Çünkü yazar yapıtında terimlerin yabancı dildeki karşılıklarını araç içinde verdiği gibi terimlerin hemen hemen hepsinin Türkçe

karşılıklarını da vermektedir. Bu durum kitabın yazarının Türkçe'ye olan özenini, dil bilincini ve Türkçe'nin bilim dili olduğunun -ve de olması gerektiğinin- örneğini göstermektedir. Sonsözde dikkati çeken bir belirleme yine kitabın yazarının kaleminden çıkmaktadır: *Bu kitabın dođurđanlıđı...* Her bölüm ayrı bir bakış açısıya Türkçe'nin bir başka sorununu dile getirebilir, çözüm önerilerini sunabilir. Kitabın özgünlüğünü koruyan en önemli özellik konuların dilbilimsel bakış açısıya ele alınması, incelenmesi ve buna göre değerlendirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer özgün nitelik ise sözcükbilimin kuramsal bilgilerinin ışığında Türkçe'nin değerlendirilmesi ve Türkçe örneklerin verilmesidir. Bu yapıt kitabın yazarının Türk dilbilimcilerine, dilbilim alanında çalışanlara, anlambilimle ilgilenenlere, dilbilim alanında belirlenen anlambilimsel incelemeler çerçevesinde Türkçe sözcüklerin yapısal, üretimsel anlamsal olaylarını merak edenlere, Türkçe öğretmenlerine ve Türkçe eğitimi alanında öğrenim gören öğrencilere bir armağanı olarak kabul edilebilir. Kitabın sonunda yer alan kaynakların sayısının ve alanyazındaki etkisine bakıldığında da ne kadar geniş bir kaynaktan yararlandığına, ne kadar emek verilip titizlikle en çarpıcı örneklerin bulunmasıyla, sabrın sınırlarını aşarak oluşturulan ürünün ortaya konmasıyla bu alanda çalışacak olanlara örneklilik, kılavuzluk ve kaynaklık edecek nitelikte bir yapıt okuyucularına sunulmuştur. Kitabın başından sonuna kadar açıklamaalı, örneklemeli bilimin verilerinden yararlanılmış, nesnel bir anlatımla oluşturulmuştur. Bu yapıt okurlarının da katkılarıyla daha da önem kazanacak, değeri bir kat daha artacaktır. Bu ve buna benzer yapıtların üretilmesinin sürmesi Türk dilbiliminin gelişmesine, Türkçe öğretiminin niteliğinin artırılmasına ve dil bilincinin oluşmasına ve dili daha bilinçli kullanılmasına katkı sağlayacaktır.

Yrd. Doç. Dr. Kamil İşeri
Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü 51100
Niğde
kamiliseri@gmail.com